

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt 2. No. 7. 1938

İBNİ SİNA

(Hayyibni Yakzan)

Uyanık oğlu Dirinin hayal, gazab ve şehvet üzerine temsilleri

Dr. A. Süheyl Ünver

Hayyibini Yekzanın Arabca metni Avrupada basılmışdır. Kütüphanelerimizde el yazması müteaddid nushaları vardır. Bizde de ilk defa bunu tarafından tashih edilen mutena bir nushasından Türkçeye terceme eden İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ord. Profesörlerinden Şerefeddin Yaltkayadır. Bunun Arabça ve Türkçesi İBNİ SİNA'nın 900 üncü yıl dönümü münasebetile Türk Tarih Kurumunun basdırdığı İBNİ SİNA kitabına derç edilmiştir. Arabcaya derin bir vukufu olan Rrof. Ş. Yaltkayanın bu tercemesi ve ilâve ettikleri iki mukaddime çok kıymetlidir. İşte bu makaleye bu tercemeden istifade ile akıl, vâhime, muhayyile ve diğer iç ve dış kuvvet ve hasseler hakkındaki temsili ilk kısmı ve bu arada hayal, gazab, ve şehvet üzerine Uyanık oğlu Diri (Hayyibini Yakzan) ın temsilleri alınmıştır. Bu satırlar dikkatle okunmağa değer. Alt tarafının da İBNİ SİNA eserinde sayın Profesörün tercemesinden okunmasını tavsiye ederiz.

Profesör Ş. Yaltkaya Hayyibini Yakzan'ın iyi anlaşılması için Orta zaman Filozoflarının Komogoni, Rubiyat ve Bioloji hakkındaki telâkkilerini ilk mukaddimede izah etmişlerdir.

İkinci mukaddimede İBNİ SİNA'nın şarkda ilk defa felsefi ve remzi hikâye yazmış bir şahsiyet olduğunu öğreniyoruz. Eski Yunanlılar tarafından bu tarzda yazılmış bir hikâyeden ilk defa kitaplarında yine bu değerli hekim ve Filozofumuz bahsetmiştir. Huneyn bin İshak tarafından Yunancadan Arabçaya terceme edilmiş olan bu hikâye (Selamanü Ebsal) ismini taşır.

Ayrıca İBNİ SİNA'nın da bir (Selamanü Ebsal) i vardır. Demek bundan ilk ilhamı alıp Şarkda ilk defa böyle bir hikâye yazan

le pouvoir de l'expliquer à d'autres. Saur Hibetullah ibnil Müremmil a écrit ceci et a ratifié ce certificat.

Nous voyons d'après ce texte que le médecin en chef de l'hôpital Adudi fait lire son livre à un autre médecin celui qui en le priant d'écrire à la fin, qu'il l'a lu de lui, en guise de félicitation. Ce dernier écrit donc lignes élogieuses qui peuvent être considérées comme une sorte de certificat, et rend le livre.

Ce livre est de grande valeur parcequ'il s'est trouvé chez deux savants du XIIe siècle, qu'il contient l'écriture authentique du médecin en chef de l'hôpital Adudüd Devle, et qu'il est un spécimen des anciens écrits se trouvant dans les bibliothèques d'Istanbul.

C'est avec une grande joie que nous rencontrons de ces précieux documents pendant nos recherches dans nos anciens livres sur la médecine.

Bir âlimin bir hekimi medhi

Dr. A. S. Ünver

Değerli âlimlerimizden Ebulfadl Mahmud efendinin hekim Sakızlı Ali zade İsa efendi hakkındaki sözleri :

Bu satırlar Kara Çelebi zade Defterdar Ebulfadl Mahmud hattı destidir. Ayasofya kütüphanesindeki 3615 numarada kayıtlı

olan İsa bin Alinin Türkçe Devayi Emraz eserinin beş tarafına yazılmıştır. Müellifin eserini medhetmekde ve hakkında çok sitayişkârane tabirler kullanmaktadır. Eseri okuduktan sonra konan bu satırların hem Ebulfadlın hattı desti olması ve hem de bu âlimin tıbbî eserleri mütalea etmesi noktasından ve bir Türk Hekimini cidden yüksek ve ilâhî vasıflarla medhetmesinden ehemmiyeti vardır.

İsa bin Ali'nin tercemei halini zenginleştiren Ebulfadl Mahmudun bu iltifatı her cihetle kıymetlidir.

*Taki şöhret bula bu namı kitab
oldu tarih (Devaül - Emraz)
(1644) 1054*

1054 (1644) de bu eserin yazıldığına dair bir kayıd da başa ilâve edilmiştir. Tezkeretül kehhalin sahibi bu zat değildir. 1059 (1649) da vefatına bu devaül - emraz kelimesi şahiddir. Demek vefatından beş sene evvel bu eseri yazmış bulunuyor. Bursalı Tahir beyin bir eserde 981 (1573) de vefatı görüldü sözü yanlışlıkla konmuştur. Eski ve yazma tıp kitaplarımızın baş ve son sayfelerine ilâve olunan bu gibi satırlar Tıp Tarihimizi zenginleştirecek mahiyettedir ve bunların peydepey toplanması lâzımdır.

Eski evlerimizde mualece dolapları

Dr. A. Süheyl Ünver

Bizim yaşta olanlar bazı eski evlerde sandıklar ve dolaplar içinde bir çok ilâçlardan mürekkep ufak bir eczanenin mevcut olduğunu hatırlarlar. Bu kıymetli aile yadigârları ve memleketimizin tarihine yarayacak bu vesikaları bizim görgüsüz ve böyle şeylerin kıymetlerini bilmekten pek uzak olan bazı kimseler tarafından işe yaramaz diye atılmışlardır.

Bu dolaplar ve sandıklar eskiden çok işe yarar, bütün bir mahallenin kırmız ilâcı, yağlar, ruhlar, macunlar, tiryak ve saire gibi sıbbî ihtiyaçlarını temin eder, evde en mutena bir yerde hıfzolunur, hac esnasında ve seyahatlarda da ekseriya beraber götürülürdü.